

Inventarisatieperikelen

Ervaringen met Spreeuwen-inventarisatie in stedelijk gebied

In 1999 begon ik met het Broedvogel Monitoring Project-Stadsvogels (BMP-S) in mijn woonomgeving, een woonwijk van Culemborg in de Betuwe. Mijn plot bestaat uit rijtjeshuizen en twee-onder-een-kap woningen, kleine stadstuinen en enkele snippers openbaar groen. BMP-S is een aangepaste, enigszins vereenvoudigde versie van BMP. Zo is het aantal bezoeken geringer (5 in plaats van minstens 8), zijn bezoeken later op de dag toegestaan en kunnen bij de Spreeuw speciale nestentellingen worden uitgevoerd.

Tijdens het veldseizoen vermoedde ik al dat de uitwerking van de gegevens lastig zou worden. Spreeuwen bleken na het uitvliegen van de eerste legfels op 10 mei nog een fors aantal tweede legfels te produceren. In de BMP-handleiding staat dat inventarisatie na het massaal uitvliegen van de jongen rond 20-25 mei zinloos is. Dit strookte niet met mijn ervaring, want 25% van de spreeuwenterritoria was van na de uitvliegdatum. In 2000 besloot ik ter vergelijking op dezelfde wijze als in 1999 te inventariseren en daarnaast nesten te tellen. Op grond van mijn ervaringen doe ik enkele voorstellen voor het aanscherpen van de BMP-criteria van de Spreeuw.

Veldwerk

De bezoeken in beide jaren werden strak gepland en weken slechts 0-3 dagen van elkaar af (alleen bezoek eind maart 2000 viel negen dagen later, doordat er nog nauwelijks Spreeuwen waren). In 2000 is tweederde van het gebied speciaal op (succesvolle) nesten onderzocht aan de hand van roepende jongen en voedsel invliegende ouders.

Territoria karteren versus nesten tellen

Het aantal territoria in 2000 volgens BMP-S was 31 en het aantal nesten dat tijdens het speciale onderzoek (in hetzelfde deelgebied) werd gevonden: 30. In zeven territoria ontbraken aanwizingen voor jongen. Met BMP worden deze territoria gewoon meegenomen terwijl je die mist bij nesten tellen. Andersom zijn zes nesten gevonden op plekken waar met BMP geen territoria zijn vastgesteld. Alle andere nesten konden worden ingepast in reeds onderscheiden territoria. Het totale aantal territoria zou dan op 37 komen. Door speciaal nesten te tellen in 2000 en niet in 1999 was de werkwijze in beide jaren echter niet gelijk, en dat is niet overeenkomstig de BMP-werkwijze. Op het formulier heb ik dan ook 31 paren ingevuld, dus op basis van de territoria en toevallig gevonden nesten tijdens de vier bezoeken (voor 31 mei). Altijd nesten zoeken is volgens mij ook geen goede optie omdat het aantal gevonden nesten sterk wordt beïnvloed door de tijdsinvestering en de keuze van de teldatum ten opzichte van het massaal uitvliegen van de nesten. In 2000 werden per bezoek 14-29 nesten gevonden (tabel 1), zeer variabel, want som-

mige nesten registreer je niet altijd (nestjongen zijn bijv. stil). Ik stel daarom voor om te stoppen met de mogelijkheid om BMP-gegevens aan te vullen met nesten-tellingen.

Uitvliegdata

In 1999 vlogen de jonge Spreeuwen uit omstreeks 10 mei, in 2000 omstreeks 20 mei. Gallagher (De Spreeuw; Het Spectrum, Utrecht, 1978) noemt vergelijkbare jaarlijkse verschillen per gebied. Daarnaast zijn er soms opvallende verschillen per regio. Zo blijken Spreeuwen in Zuidwest-Nederland vaak twee weken eerder uit te vliegen dan die in Oost-Nederland. In Drenthe vlogen Spreeuwen in 1999 pas rond 20 mei uit en in 2000 rond 22 mei, een verschil van 10 resp. 2 dagen met Culemborg. Bij BMP-S, met maar twee bezoeken in mei, kan een enkel bezoek meer (in geval van laat uitvliegende jongen) of minder (bij vroege uitvliegers) behoorlijk van invloed zijn op het totaal aantal gevonden spreeuwenterritoria. Verder kunnen zich problemen voordoen met tweede broedsels. Een vaste datum waarna Spreeuwen niet meer geïnventariseerd mogen worden, heeft de voorkeur. De datum oprekken naar 31 mei (tevens de einddatum voor territoria tellen) is volgens mij beter. Dan heb je verreweg de meeste eerste broedsels te pakken, terwijl tweede broedsels uit de boot vallen (ze worden uiteraard niet meegeteld omdat je dan te hoog uitkomt).

Fusie-afstand.

Opvallend is dat Spreeuwen alleen dichtbij hun nestholte territoriaal

Tabel 1. Data waarop nesten gevonden zijn tijdens de speciale nestentelling. Op 22 mei werd in een deelgebied met 23 bekende nesten nog 1 nest gevonden, 22 waren uitgevlogen. Uitvliegdatum was ongeveer 20 mei.

datum	gevonden nesten	nest bekend, geen activiteit	nieuwe nesten	totaal cumulatief
11/5	14	-	14	14
12/5	19	4	9	23
14/5	29	1	7	30
16/5	26	4	-	30
18/5	19	11	-	30

gedrag of - in geval van jongen - afleidingsgedrag vertonen dan wel alarmeren. Het is zelfs zo dat ik ze dit niet heb zien doen buiten een straal van 50 m van hun nestplaats. Zingende mannetjes heb ik nooit verder dan 20 m van de nestholte zien zitten. Als het territoriaal gedrag zich ook bij de boombewonende Spreeuwen in zo'n kleine straal rond het nest afspeelt (en die indruk heb ik) zou de huidige fusie-afstand van 200 m veel te groot zijn. Deze zou dan terug kunnen naar maximaal 50 m.

Conclusies

Naar aanleiding van mijn Culemborgse ervaringen zou ik de criteria voor BMP voor de Spreeuw als volgt willen aanscherpen:

- Datums grens van 31 mei instellen, waarna Spreeuwen niet meer geïnventariseerd mogen worden
- Specifiek nesten zoeken als aanvullende waarneming niet toestaan (toevallige vondsten wel meenemen)
- Fusie-afstand (althans in stedelijk gebied) verminderen tot maximaal 50 m.

Annette van Berkel

